

ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก

ณัฐกิตติ์ ศรีสันต์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

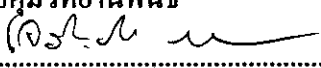
มิถุนายน 2548

ISBN 974-502-519-4

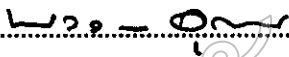
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของนายณัฐกิตติ์ ศรีสันต์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร. เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม)

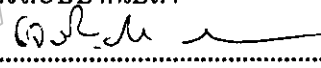
.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. นวลทอง อุดรพิมพ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

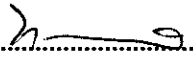
(อาจารย์ ดร. เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม)

.....กรรมการ

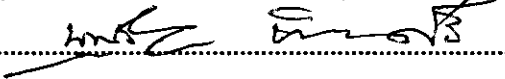
(อาจารย์ ดร. นวลทอง อุดรพิมพ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

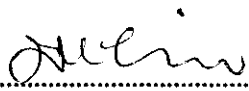
.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ชารี มณีศรี)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ บุญร่วม ทิพพศรี)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 24 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2548

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา

จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

ประจำปีภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2547

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษา และ
ช่วยแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม
ประธานกรรมการ ควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.นวลผจง อุครพิมพ์ และรองศาสตราจารย์
ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยเหลือตรวจสอบความถูกต้องทางสถิติ
ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบแนวทางในการศึกษาค้นคว้าจนทำให้ประสบความสำเร็จในครั้งนี้
จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือ
และแก้ไขข้อบกพร่องให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำแนะนำแนวทางพัฒนาการดำเนินงาน และ
คณาจารย์ในภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกท่าน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่มีความช่วยเหลือ
เกี่ยวกับงานวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณพระอาจารย์ไชยไชย สุรมโม ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์บันทึกย่อภาษา
อังกฤษ และคุณมณีนุช พรหมอารักษ์ ที่ได้ให้คำแนะนำการใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์
ข้อมูล

ขอขอบพระคุณพระเจ้าที่เป็นสหธรรมิกที่ได้ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลืออย่างดียิ่ง
ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด

ท้ายสุดนี้ ขออุทิศคุณประโยชน์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้เป็นพูนพญา ธรรมบูชา
และสังฆบูชา ตลอดจนถึงบิดามารดา ครูอาจารย์และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ไว้ ณ โอกาสนี้

ฉัฏฐกิตติ์ ศรีสันต์

46910683: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: ปัญหา/ โรงเรียนวิสุทธิ/ ในภาคตะวันออก

นายณัฏฐกิตติ์ ศรีสันต์: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ ในภาคตะวันออก (PROBLEMS AND THE GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF THE IMPLEMENTATION IN THE SCHOOL OF BUDDHISM BASED ON MANAGEMENT IN THE EASTERN REGION) อาจารย์ที่ปรึกษา: เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, ค.ศ., นวฉง อุครพิศ, Ph.D., ไพรัตน์ วงษ์นาม, ค.ศ., 171 หน้า. พ.ศ. 2548. ISBN 974-502-519-4

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ ในภาคตะวันออก ตามแนวทางการดำเนินงาน 5 ด้าน (1) ด้านกายภาพ/ สภาพแวดล้อม (2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต (3) ด้านการเรียนการสอน (4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ (5) ด้านการบริหารจัดการ และเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ ในภาคตะวันออก จำแนกตามสถานภาพในการดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน และวุฒิการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการโรงเรียนวิสุทธิ ในภาคตะวันออก จำนวน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percent)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ ในภาคตะวันออก โดยรวมและรายด้าน ทั้ง 5 ด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง
2. เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ ในภาคตะวันออก จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ ในภาคตะวันออก จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ ในภาคตะวันออก จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
5. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ ในภาคตะวันออก พบว่า โรงเรียนวิสุทธิจะประสบความสำเร็จต้องพัฒนาที่ตัวบุคลากร คือ ครูก่อน ครูต้องเป็นครูวิสุทธิจริง ๆ วิสุทธิเป็นเรื่องของจิตใจเป็นนามธรรม ไม่ใช่รูปธรรม ถ้าไม่พัฒนาบุคลากร คือครูก่อน ก็จะต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กันกับเด็กนักเรียน เรื่องที่ตามมาทั้งหมด เป็นส่วนประกอบเท่านั้น คนใช้ไม่เป็นก็จะไม่เห็นคุณค่า ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ การวัดวิสุทธิต้องวัดที่คุณค่าของคน

46910683: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; M.Ed.
(EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: PROBLEMS/ BUDDHISM BASED ON MANAGEMENT/ THE EASTERN REGION

MR. NATTHAKIT SRISAN PROBLEMS AND THE GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF THE IMPLEMENTATION IN THE SCHOOL OF BUDDHISM BASED ON MANAGEMENT IN THE EASTERN REGION, ADVISORS: CHAROENVICH SOMEPONGTAM, Ph. D., NUANPACHONG UDONPIM, Ph.D. AND PIRAT WONGNAM, Ph.D. 171 P. 2548. ISBN 974-502-519-4

The objective of this research was to study the problems and guidelines for the development of the implementation of Buddhism based on management in the eastern region through 5 aspects, that is, (1) atmosphere/environment, (2) the basic activities in way of life, (3) ways of learning and teaching, (4) climate and relationship and (5) management and compare the problems in the complementation based on Buddhism in the eastern region as classified according to the particular positions and sizes of school and educational back ground.

The samples of this study included 322 administrators and the assistant administrators for academic affairs of the school based on Buddhism in the eastern region. The instrument for collecting data was the five rating scale questionnaires based on the problems for the implementation of Buddhism and the guidelines for development of the implementation of Buddhism based on management. The statistics used for the data analyzes were arithmetic means, standard deviation, t-test and One-way ANOVA. Frequency and Percent.

The results of the research were as follows :-

1. The problems for implementing the school based on Buddhism in the eastern region, in general and for 5 aspects, were rated at the moderate level.
2. To compare the problems in complementation of the school of Buddhism based on management in the eastern region of the particular positions of the administrators, in general and aspect by aspect it was not with statistical significance.
3. To compare the problems in implementation of the school of Buddhism based on management in the eastern region, There was no difference with statistical significance.
4. To compare the problems in the complementation of the school of Buddhism based on management in the eastern region, There was no difference with statistical significance.
5. Regarding guidelines for the development of the implementation in the School of Buddhism based on management in the eastern region, it was found that the school of Buddhism would be successful if the individual was properly developed, and first of all, the teachers had to be developed. The teachers should be the real teachers who had possessed the sound knowledge of Buddhism, totally based on ethics or morality. Actually, it was about the mentality, but it was not the physical things only. For the development the individuals of human resources were developed, first the teachers had to be developed together with the students. On the bottom line, the criteria of Buddhism had to judge on the value of human beings.

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
คำถามของการวิจัย	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
กรอบความคิดในการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
เอกสารที่เกี่ยวข้อง	11
ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	66
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	76
ตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก.....	76
ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก.....	80
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	83
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	83
ลำดับขั้นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	84
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	106

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	107
อภิปรายผลการวิจัย.....	112
ข้อเสนอแนะ.....	125
บรรณานุกรม	127
ภาคผนวก	135
ภาคผนวก ก	136
ภาคผนวก ข	141
ภาคผนวก ค	146
ภาคผนวก ง	154
ประวัติย่อของผู้วิจัย	171

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	77
2 คะแนนเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก โดยรวมและรายด้าน	84
3 คะแนนเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก ด้านกายภาพ/ สภาพแวดล้อม	85
4 คะแนนเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	86
5 คะแนนเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก ด้านการเรียนการสอน	87
6 คะแนนเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	89
7 คะแนนเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก ด้านการบริหารจัดการ	90
8 คะแนนเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก จำแนกตามขนาด ของโรงเรียน	93
9 เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามสถานภาพในการดำรงตำแหน่ง	94
10 การวิเคราะห์หาความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในภาคตะวันออก โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	96
11 เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก โดยรวม และ รายด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา	97
12 แสดงความถี่และร้อยละของแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในภาคตะวันออกตามความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออก ด้านกายภาพ/สภาพแวดล้อม	98

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
13 แสดงความถี่และร้อยละของแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	99
14 แสดงความถี่และร้อยละของแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการเรียนการสอน	101
15 แสดงความถี่และร้อยละของแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	103
16 แสดงความถี่และร้อยละของแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารจัดการ	104

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบความคิดในการวิจัย.....	7
2 ลักษณะรูปแบบ โรงเรียนวิถีพุทธ	23
3 ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา.....	32
4 ความเกี่ยวข้องกันขององค์ประกอบของไตรสิกขา	38
5 ขั้นตอนการเรียนการสอนแบบไตรสิกขา.....	47
6 การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ	61